

Yargıtay Başkanlığından:

YARGITAY İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU KARARI

ESAS NO : 2014/1
KARAR NO : 2017/2

ÖZET: İlamların genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilip edilmeyeceği hususundadır.

I. GİRİŞ

A. İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME KONUSUNDAKİ BAŞVURULAR

Avukat Abdullah Duran ve Avukat Eda Tanrıverdi 08.10.2013 tarihli dilekçesi ile ilama dayalı para alacağının tahsilini için ilamsız takip yolu ile takibe geçilip geçilemeyeceği konusunda Hukuk Genel Kurulu ile Daireler arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarının birleştirilmesini istemiştir.

B. YARGITAY BİRİNCİ BAŞKANLIK KURULUNUN KARARI VE İÇTİHADİ BİRLEŞTİRMENİN KONUSU

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 06.11.2014 gün ve 183 sayılı kararıyla "İlamların ilamsız icra takibine konu edilip edilemeyeceği" konusunda Hukuk Genel Kurulu ile Daireler arasında görüş ayrıklığı bulunduğu ve farklı uygulamaların sürdüğü sonucuna varılarak, bu ayrıklığın içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesine ve toplantı günü daha sonra belirlenmek üzere raporör üye olarak 19. Hukuk Dairesi üyesi Ahmet Hamdi Güler'in atanmasına karar verilmiştir.

C. GÖRÜŞ AYKIRILIĞININ GİDERİLMESİ İSTEMİNE KONU KARARLAR

İstem sahibinin dilekçesinde sunduğu kararlar: Hukuk Genel Kurulunun 15.12.2004 gün ve 2004/13-722 E.-2004/707 K. ve 16.02.2005 gün ve 2005/12-57 E.-2005/72 K.; Dördüncü Hukuk Dairesinin 08.06.1990 gün ve 1989/10029 E.-1990/4992 K.; Onikinci Hukuk Dairesi 25.10.2005 gün ve 2005/16562-20786 E.K., 10.06.2013 gün ve 2013/10325-21720 E.K., 27.05.2013 gün ve 2013/9819-19458 E.K., 23.05.2000 gün ve 2000/7926-8433 E.K., Onüçüncü Hukuk Dairesi 22.10.1990 gün ve 1990/1571-6573 E.K. ve 28.03.2003 gün ve 2002/12176 E.-2003/3621 K. sayılı kararlardır

Ancak yapılan araştırmada Sekizinci Hukuk Dairesinin de bu yönde kararlarının bulunduğu anlaşılmıştır.

D. GÖRÜŞ AYKIRILIĞININ GİDERİLMESİ İSTEMİNE KONU KARARLARDA BELİRTİLEN GÖRÜŞLERİN ÖZETLERİ

I. İlama Bağlanmış Para Alacakları İçin Genel Haciz Yolu ile İlamsız Takip Yapılabileceğine İlişkin Karar Veren Hukuk Genel Kurulu ile Dairelerin Görüş Özeti

Hukuk Genel Kurulu Başkanlığı, Dördüncü Hukuk Dairesi, Dokuzuncu Hukuk Dairesi ve Onüçüncü Hukuk Dairesi görüş yazılarında **özetle para alacaklarının cebri icra yolu ile tahsilinde alacaklının elinde herhangi bir belge bulunmasının yeterli görüldüğü**, elinde ilam veya ilam niteliğinde bir belge bulunan alacaklının ilamsız icra takibi yapmasını engelleyen yasal bir düzenlemenin bulunmadığı; alacaklının kendisi için daha avantajlı olan "ilamlı takip" yapmak yerine avantajlı olmayan "ilamsız takip" yoluna başvurmamasın salt icra inkar tazminatı alabilmek amacıyla bu yola gittiğinin kabulüne hukuken olanak bulunmadığı, öte yandan borca haksız şekilde itiraz ettiği tartışmasız olan borçlunun da talep halinde inkar tazminatına mahkum edileceğini bilebilecek durumda bulunduğu açık olduğu vurgulanarak ilama bağlanmış para alacakları için ilamsız takip yapılabileceği görüşü açıklanmıştır.

2. İlama Bağlanmış Para Alacakları İçin Genel Haciz Yolu ile İlamsız Takip Yapılamayacağına İlişkin Karar Veren Dairelerin Görüş Özeti

Sekizinci Hukuk Dairesi ve Onikinci Hukuk Dairesi görüş yazılarında **özetle İcra ve İflas Kanunu'nun 24, 25, 26, 30 ve 32 nci maddelerinin bir arada yorumlanmasından takip talebi ekinde ilam sunulması halinde icra müdürünün "icra emri" çıkartmak zorunda olduğu ve ödeme emri çıkartılmasının yasaya uygun düşmediği; aksinin kabulü halinde borçlunun tehir-i icra (İİK.m.36) imkanından yararlanma hakkının elinden alınacağı ve takibin devamının engellenebilmesi için elde kalan tek yol olan "itiraz" yolunun kullanılması halinde de tazminat sorumluluğunun (İİK.m.67, 68) doğacağı, bu hususun da Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 29/1 inci maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına aykırı olduğu belirtilerek ilama bağlanmış para alacakları için ilamsız takip yapılamayacağı görüşü açıklanmıştır.**

II. ÖNSORUN VE ÖNSORUN İNCELEMESİ

A. ÖNSORUN

Yargıtay içtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında esasa geçilmeden önce:

- 2012 yılı öncesinde Onikinci Hukuk Dairesinin elinde para alacağının tahsiline ilişkin ilam bulunan alacaklının ilamsız takip yapılabileceğine dair kararlar verirken, bu tarihten sonra görüş değiştirdiği ancak Hukuk Genel Kurulunun ve Onüçüncü Hukuk Dairesinin bu tarihten sonra verilmiş aksine bir kararının bulunmadığı,

- Hukuk Genel Kurulunun çelişkili olduğu ileri sürülen (15.12.2004 gün ve 2004/13-722 F.-2004/707 K. sayılı) kararının asıl konusunun "ilamların genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilip edilmeyeceği" noktasında olmadığı, sadece gerekçenin açıklanması sırasında bir değinmeden ibaret kaldığı ve anılan kararın bu konuyla ilgili olduğunun kabul edilmeyeceği.

- Hukuk Genel Kurulunun çelişkili olduğu ileri sürülen kararının mahkemeye verilmiş bir ilama (HMK.m.301/2) değil, hakem kararına ilişkin olduğu ve Hukuk Genel Kurulunca bu kararın "ilam" niteliğinde olmadığı benimsendiği; uyumsuzluğun esasının ise kötüniyet tazminatının şartlarında toplandığı, bu haliyle aykırılığı ileri sürülen Hukuk Genel Kurulu kararının gerçekte tarihsel öncelik ve konu bakımından yeni oluşan Daire kararlarında benimsenen görüş ile aykırılık içermediği ve Yargıtay Kanunu'nun 16 ncı maddesinin 5 inci bendindeki düzenleme karşısında içtihatı birleştirme görevinin Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunda değil Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulunda olduğu, nitekim aynı Yasanın 15 inci maddesinin 2 nci bendinin (b) alt bendinde bu yönde açık hüküm bulunduğu ileri sürülerek önsorun gündeme getirilmiştir.

Önsorunun kabul edilip edilmemesi hususunda yapılan görüşmeler sırasında Yargıtay Kanunu'nun "İçtihatların birleştirilmesini istemek yetkisi ve bağlayıcılığı" kenar başlıklı 45 inci maddesinin ikinci fıkrasında "Diğer merci veya kişiler gerekçe göstererek yazılı başvuruları halinde, içtihatı birleştirme yoluna gitmenin gerekip gerekmediğine Birinci Başkanlık Kurulu karar verir. Bu karar kesindir" hükmünün bulunduğu, bu kesinliğin inceleme görevinin Birinci Başkanlık Kurulunca görevli olarak belirlenen ve kendisine tevdi edilen Kurulu da bağlayacağı, Birinci Başkanlık Kurulunun incelemesi sırasında aykırılığı değerlendirerek işin Büyük Genel Kurulda çözülmesi yönünde verdiği kararın tartışılmayacağı ileri sürülmüş ise de içtihatları birleştirmeye ilişkin görevlendirmenin de Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1 inci maddesinde ifadesini bulunduğu şekilde kamu düzenine ilişkin olduğu ve Büyük Genel Kurulun görev hususunda karar verebileceği gerekçesiyle önsorunun incelenmesine geçilmiştir.

B. ÖNSORUN İNCELEMESİ VE GEREKÇE

Önsoruna ilişkin olarak yapılan değerlendirmede içtihatların birleştirilmesine ilişkin incelemenin hangi Kurul tarafından yapılacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmiştir.

Yargıtay Kanunu'nun "Yargıtay Büyük Genel Kurulunun Görevleri" kenar başlıklı 16 ncı maddesinin 5 inci bendi:

"Hukuk Genel Kurulunun benzer olaylarda birbirine aykırı biçimde verdiği kararları ile Ceza Genel Kurulunun yine benzer olaylarda birbirine aykırı olarak verdiği kararları veya Hukuk Genel Kurulu ile Ceza Genel Kurulu; Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi; Hukuk Genel Kurulu ile bir ceza dairesi veya Ceza Genel Kurulu ile bir ceza dairesi; Ceza Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi veya bir hukuk dairesi ile bir ceza dairesi arasındaki içtihat uyumsuzluklarını gidermek ve içtihatları birleştirmek" görevini Büyük Genel Kurula bırakmıştır.

Aynı Yasanın "Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının Görevleri" kenar başlıklı 15 inci maddesinin 2 nci bendi ise "Hukuk daireleri arasında veya ceza daireleri arasında içtihat uyumsuzlukları bulunması" halinde bu aykırılığın giderilmesi görevini Hukuk Genel Kuruluna vermiştir.

Hukuk Genel Kurulunun 15.12.2004 gün ve 2004/13-722 E.-2004/707 K. sayılı kararının asıl konusunun hakem kurulu kararının ilam niteliğinde sayılıp sayılmayacağı ve buna dayalı olarak girilen ilamsız icra takibine itiraz üzerine verilen kararda kötüniyet tazminatına karar verilip verilmeyeceği olduğu; bu bakımdan kararda geçen "Kaldı ki, anılan belge ilam hükmünde olsa bile, bozma ilamında da açıklandığı üzere, elinde ilam hükmünde bir belge bulunan alacaklının ilamsız icra takibi yapmasını engelleyen herhangi bir yasa hükmü yoktur" ibaresinin sadece açıklama amacıyla karara dercedildiği ve o karara konu uyumsuzluğun çözümlü ile ilgisinin bulunmadığı; bu haliyle esas uyumsuzluğa temas etmeyen ibarenin Hukuk Genel Kurulunun nihai görüşünü yansıtmadığı kabul edilmiştir.

Bu durumda Hukuk Genel Kurulunun anılan kararı ile Yargıtay Dairelerinin kararları arasında çelişki olduğunun kabulüne olanak bulunmamaktadır. Yargıtay Kanunu'nun 15 inci maddesinin ikinci bendindeki görev düzenlemesine dönüldüğünde, ortada sadece hukuk daireleri arasında içtihat aykırılığı bulunduğu gözetilerek içtihatları birleştirme görevinin Büyük Genel Kurulda değil Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulunda olduğu tartışmasıdır.

Önsorunun görüşülmesi sırasında Hukuk Genel Kurulu kararının yorumu elverişli olmayacak kadar açık biçimde hukuki görüş ortaya koyduğu ve bu haliyle anılan kararın, yukarıda listelenen kararlarla bir arada değerlendirilmesi ile aykırılık kapsamında bulunduğu ve içtihatların birleştirilmesi görevinin Yargıtay Kanunu'nun 16 ncı maddesinin 5 inci bendi uyarınca Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kuruluna ait olduğu ileri sürülmüşse de yukarıda belirtilen nedenlerle bu görüş benimsenmemiştir.

Açıklanan gerekçelerle içtihatı birleştirme evrakının, talebi incelemekle görevli Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kuruluna gönderilmek üzere Yüksek Birinci Başkanlığına tevdiine karar vermek gerekmiştir.

III. SONUÇ

"İamların genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilip edilmeyeceği" hususunda içtihatların birleştirilmesi isteminin incelenmesi görevinin Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kuruluna ait olduğu anlaşılmalı, evrakın adı geçen Kurula gönderilmek üzere Yüksek Birinci Başkanlığına tevdiine 17.03.2017 günlü oturumda oyçokluğu ile karar verilmiştir.

KARŞI OY

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu önünde görüşülen içtihatların birleştirilmesi isteminin konusu "İlamların genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilip edilmeyeceği"dir.

Yargıtay Kanunu içtihatların birleştirilmesi görevini iki ayrı kurula vermiş ve bunlar arasındaki görev ayırımı, somut olayla sınırlı olarak, çelişkili olduğu kabul edilen kararlar arasında Hukuk Genel Kuruluna verilmiş bir karar olup olmaması kriterine bağlamıştır.

Gerçekten de Yargıtay Kanunu'nun "Yargıtay Büyük Genel Kurulunun Görevleri" kenar başlıklı 16 ncı maddesinin 5 inci bendine göre "...Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi..." arasındaki içtihat uyumsuzluklarını gidermek ve içtihatları birleştirmek görevi Büyük Genel Kurula aittir.

Eğer çelişkili olduğu ileri sürülen kararlar arasında Hukuk Genel Kuruluna verilmiş bir karar bulunmuyorsa bu kez, aynı Yasamın "Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının Görevleri" kenar başlıklı 15 inci maddesinin 2 nci bendi uyarınca bu görev Hukuk Genel Kuruluna bırakılmıştır.

Büyük Genel Kurul önüne getirilen önsorum Hukuk Genel Kurulunun 15.12.2004 gün ve 2004/13-722 E.-2004/707 K. sayılı kararında içtihatların birleştirilmesi istenen konuda bir hukuki sonuca varılmış olup olmadığı, burada varılacak sonuca göre birleştirme talebinin Büyük Genel Kurulca mı, yoksa Hukuk Genel Kurulunca mı inceleneceği noktasında toplanmıştır.

Mahkeme kararlarının gerekçesi -kural olarak- bağlayıcı değilse de mahkemenin hukuki görüşünü ortaya koyması ve vardığı sonucun dayanağını teşkil etmesi noktasında kararın ayrılmaz ve önemli bir parçasıdır. Gereksiz bir kararın, tekemmül etmiş bir karar olarak kabulü mümkün değildir. bu husus sıradan bir hukuki anlayış olmayıp Anayasaya getirilmiş mutlak bir düzen kuralıdır (m.141/111). Hukuk yargılamasında gerekçe hukuki dinlenilme hakkının (HMK.m.27/2-c) ve aleniyet ilkesinin (HMK.m.28/3) tartışmasız güvencesidir. Öte yandan gerekçe, karar için öylesine ayrılmaz bir parçadır ki kararın tefhimi (HMK.m.294/4, 321/2), yazılması (HMK.m.297/1-e, 298/2-3, 353/1-ğ) ve temyiz süresinin başlaması gibi usuli hakların doğumuna ve hatta kaybedilmesine ilişkin işlemlere temel teşkil etmektedir.

Gerekenin önemi kendisini, sonucu itibarıyla doğru olan kararlar bakımından da istinaf ve temyiz incelemeleri sırasında üst derece mahkemelerine "değiştirilebilir" ve "düzeltilebilir" olmasında da göstermektedir (HMK.m.353/1-b-3, 370/4). Gerçekten de tarafların eksik ya da hatalı gerekçe ile sonuca gidilmesi ile yaşadıkları hukuki tatminsizliği gidermenin gerekliliği yasa koyucu tarafından benimsenmiş ve bu suretle gerekenin, infaz bakımından değilse de hukuki dayanağı göstermesi bakımından olmazsa olmaz şart (condictio sine qua non) niteliğinde bulunduğu yönünde bir hukuki ve normatif kabul oluşmuştur.

Sırf gereksizlik dahi kararın bozulmasına tek başına yeter sebeptir.

Gerekenin önemine dair bu açıklamalardan sonra "ratio decidendi" üzerinde de durmakta yarar vardır. Bilindiği gibi anglo-sakson hukuk sisteminde kararın temel dayanağı ve uyumsuzluğun çözümü noktasında merkez alınan ilkeler ratio decidendi olarak nitelendirilir. Bu ilkeler mahkemenin her benzer olayda dikkate alacağı temel hukuki anlayışı ifade eder. Ratio decidendi dışında kalan ve karara etkisi olmayan kısımların (obiter dictum) bir bağlayıcılığı yoktur. Bu nitelemenin Türk hukuku için de dikkate alınması gerektiği kabul edilebilir.

Somut olaya dönüldüğünde: Hukuk Genel Kurulunun anılan kararında açıkça "Kaldı ki, anılan belge ilam hükmünde olsa bile, bozma ilamında da açıklandığı üzere, elinde ilam hükmünde bir belge bulunan alacaklının ilamsız icra takibi yapmasını engelleyen herhangi bir yasa hükmü yoktur" belirlemesi yapılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalardan ve Hukuk Genel Kurulunun anılan kararında kullanılan belirgin ifadenin değerlendirilmesinden varılan sonuç, gerekçede yer alan ve özellikle vurgulanan bir hukuki belirlemenin artık o karar bakımından temel ilke (ratio decidendi) sayılması gerektiridir. Hukuk Genel Kurulu kararlarının ait olduğu dava bakımından bağlayıcı olduğu, benzer diğer dosyalar için de içtihat niteliğinde bulunduğu ve yol gösterici vasıf taşıdığı düşünüldüğünde, kararda vurgulanan görüşün, mahkemenin hukuki değerlendirme ve iradesini yansıtmayacağına (veya "öylesine" oraya yazıldığını) düşünmek, bunu "obiter dictum" saymak yönünde oluşan çoğunluk kabulü benimsenebilir değildir.

Gerekçede yer alan bu netlik karşısında Hukuk Genel Kurulunun ilamların genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilebileceği yönündeki hukuki görüşünün varlığı ve bunun açıkça izhar edildiği inkar edilemez. Varılan noktada Hukuk Genel Kurulunun anılan kararının, içtihadı birleştirme istemi konusunda çelişen kararlar arasında sayılması ve Yargıtay Kanunu'nun 16 ncı maddesinin 5 inci bendi çerçevesinde inceleme görevinin Büyük Genel Kurula ait olduğu düşüncesiyle çoğunluğun kararına katılmıyoruz.